אמר לון ועבדין כדין. ר' זעירא שלח שאל לר' שמואל בר נחמן ר' כהנא בשם ר' אבינא כל עמא מודיי שאם יש ביניהן ממין שבעה עליו הוא מברך. אמר ר' זעירא ויאות. מן מאן דאנן חמיין רבנן סלקון לריש ירחא ואכלין ענבין ולא מברכין בסופה. לא בשיש בדעתו לאכול פת. היו לפניו מינין שבעה על איזה מהן הוא מברך תמן אמרין א *כל הקודם למקרא קודם לברכה וכל הסמוך לארץ קודם לכל :

הלכה ה

מתני' ב *בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון ג בירך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון ד בירך על הפת פטר את הפרפרת ה בירך על הפרפרת לא פטר את הפת בית שמאי אומרים אף לא מעשה קדירה: **גמ'** אמר רב חסדא לא תנינן אלא בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון אבל אם בירך על היין *שבתוך המזון לא פטר את היין שלאחר המזון תמן אמרין אפילו בירך על היין שלפני המזון ו לא פטר את היין שלאחר המזון והא תנינן בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון רב הונא ורבי יהושע בן לוי ז כהדין דשתי קונדיטון וחרנה אמר ח כהדין דשתי חמר בתר *בילני. רבי חלבו רב הונא רב בשם ר' חייא רובא פת הבאה כיסנין אחר המזון טעונה ברכה לפניה ולאחריה

רבי זעירא שלח שאל לר' שמואל בר נחמן ר' כהנא בשם ר' אבינא כל עמא מודיי שאם יש ביניהן ממין שבעה עליו הוא מברך. ר"ל כר' יהושע בן לוי דפלוגתתן במתניתין הוא רק דווקא בשדעתו לאכול פת דאז אינו מברך בסוף אבל יש בפלוגתא דמתניתין אופן שכל עמא מודיי שמברך על מין ז' והוא ע"כ בשאין דעתו לאכול פת ונמצא מוכח מזה כריב"ל דבדעתו לאכול פת אינו מברך ברכה אחרונה ע"ז אמר לו ר"ז ויאות כו' ולא מברכין לא בשיש בדעתו לאכול פת בתמי' :
אמר

דעתן לאכול פת אח"כ והילכך היה מתמה ואמר לון ועבדין כדין אלא ברכת המזון שעל הפת פוטרתו מברכה של אחריו : ר' זעירא שלח שאל לר"ש בר נחמן. מהו הדין אם אין דעתו לאכול פת אח"כ והיו לפניו מינין הרבה על איזה מהן מברך והשיב לו בשם ר' כהנא ר' אבינא דהכל מודים בזה שאם יש ביניהם ממין שבעה שעליו הוא מברך כדלעיל וכטעמא דפרישית : א"ר זעירא ויאות. אחר שהשיב לו כן נזכר ר' זעירא מה שראה בעצמו ואמר שפיר קאמר ר' אבינא וזהו ממה שאנו רואין לרבנן דסלקין לריש ירחא לקדש החדש ולוקחין ענבים ומברכין עליהן ולא מברכין עליהן בסוף ומאי טעמא לאו משום דשים בדעתן לאכול פת אלמא דברכת המזון פוטרת אף לדברים הבאין לפני הסעודה מברכה שלאחריהם : היו לפניו מינין שבעה. הרבה מינין וכולן מין שבעה : תמן. בבבל אמרין : כל הקודם למקרא. במקרא ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה וגו' הוא קודם לברכה : וכל הסמוך לארץ קודם לכל. וזית שהוא סמוך לארץ שני הוא קודם לשעורה שזה ראשון הוא לארץ וזה שני לארץ :

הלכה ה מתני' פטר את היין שלאחר המזון. והני מילי בשבתות ויו"ט שרגילין לקבוע על היין לאחר המזון והלכך כשבירך על היין שלפני המזון אדעתא דהכי בירך אבל בשאר הימים שאין רגילין לקבוע עצמן על היין לאחר המזון אין היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון וכל לאחר המזון דתנן במתני' היינו כמו שהיו רגילין שלאחר המזון היו מסלקין ידיהן מן הפת קודם שיברכו ברכת המזון : פרפרת. כל דבר שמלפפים בו את הפת כגון בשר ודגים ובילים קרוין פרפרת ופעמים שהיו מביאין פרפראות קודם הסעודה להמשיך האכילה וחוזרים ומביאים פרפראות אחרות לאחר הסעודה אחר שמשכו ידיהם מן הפת ואית דמפרשי פרפרת דמתני' פת הכנומה בקערה שאין בה מראה לחם דמברכין עליה בורא מיני מזונות והשתא ניחא דאצטריך לאשמועינן בירך על הפרפרת לא פטר את הפת אע"ג דהיא נמי מין פת אבל מעשה קדרה כגון הריפות וגרש כרמל וקמח שנתבשל במים כגון הלביבות וכיוצא בהן פטר הפרפרת אותן : ב"ש. סברי כשם שהפרפרת לא פטר את הפת כך לא פטר מעשה קדרה ואין הלכה כב"ש : **גמ'** לא תנינן אלא בירך על היין שלפני המזון. דוקא היין שלפני המזון הוא דפוטר את שלאחר המזון דתרווייהו לשתות הן : אבל אם בירך וכו'. אם לא בא להם יין לפני המזון אלא בתוך מזון ובירך עליו אינו פוטר את היין שלאחר המזון מפני שאין דרך לשתות בתוך הסעודה אלא מעט כדי לשרות האכילה בתוך מעיו ואין ברכת יין שהוא לשרות פוטר את היין שהוא לשתות : תמן. בבבל אמרין אפי' יין שלפני המזון אינו פוטר יין שלאחר המזון : והא תנינן. דפוטר : כהדין דשתי קונדיטין. מתני' איירי בשותה יין קונדיטין והוא יין ודבש ופלפלין ושותין אותו לרפואה כגון אחר הקזת הדם שאז הוא דרך לקבוע על היין והלכך הוא דפוטר : וחרנה. ואידך אמר דמתני' איירי בהדין דשתי חמר בתר בילני אחר המרחץ שג"כ מדרך לקבוע על היין אבל בלאו הכי אינו פוטר את היין שלאחר המזון : פת הבאה כיסנין. שבאה עם הכיסני והן קליות שהיו רגילין לאכלן אחר הסעודה שיפים ללב ואוכלין עמהן פת הנעשית מקמח ושקדים ותבלין : טעונה ברכה לפניה ולאחריה

מראה הפנים

תמן אמרין כל הקודם למקרא וכו'. עיין בקונטרס אחרון סי' ג' ד"ה תמן אמרין וכו' :

אמר רב חסדא לא תנינן וכו' לא פטר וכו'. כרב ששת וכתלמידי דרב דהתם דף מ"ב ע"ב וכך היא מסקנת הפוסקים דיין שבתוך המזון אינו פוטר את היין שלאחר המזון. וכתבו התוס' שם ד"ה ורב ששת אמר אינו פוטר ונראה דהלכה כתלמידי דרב דרב ששת קאי כוותייהו והלכתא כרב ששת באיסורי ואע"ג דקי"ל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי שאני הכא דכל תלמידי דרב פליגי עליה מסתמא כך שמעו מרב. מזה נלמד דהאי כללא דהלכה כרב באיסורי לאו דוקא נגד שמואל הוא אלא אפי' נגד שאר אמוראי דהא לא נזכר שם שמואל ואפ"ה הוצרכו לטעמא שכתבו. וכן כתב הרא"ש ז"ל זה בפשיטות ואע"ג דקי"ל הלכה כרב באיסורא וכו' ע"ש :

בהדין דשתי קונדיטין וכו'. והתוס' בדף מ"ב ע"ב גרים בהא דריב"ל לא שנו אלא בשבתות וי"ט ובשעה שאדם יוצא מבית המרחץ ובשעת הקזת דם הואיל ואדם קובע סעודתו על היין וכו'. וכתב הר"ש ז"ל דעל פי שיטת הגאונים ז"ל הוגה במקצת ספרים בשעת הקזה ובשעת יציאת המרחץ. ונראה דהגאונים מכאן הוא דלמדו דלא פליגי אמוראי אלא דמר מוסיף אדחבריה וכך העתיק הרמב"ם ז"ל לגי' זו בפ"ד מהל' ברכות בהל' י"ב. ובענין היוצא מדין זה יתבאר לקמן ועיין שלהי פרקין ד"ה שינוי מקום צריך לברך ובמקומות המצויינין שם בס"ד :

פת הבאה כיסנין אחר המזון טעונ' ברכה לפניה ולאחריה. יש לפרש אחר המזון אחר שמשכו ידיהם מן הפת כמו שהיו נוהגין בימיהם וקודם בה"מ הוא זה וא"כ אתיא הא דרב דהכא כהאי דרב פפא דהת' בדף מ"א בחלוק' הג' דדברים הבאים לאחר הסעודה טעונין ברכה בין לפניהן בין לאחריהן (אלא שאין לנו דין זה האידנא כמוזכר לעיל

פירוש מבעל ספר חרדים

שמואל אם יש לברך אחריהם והודה לו בשם רב כהנא דלא וא"כ דקדק ר' זעירא על הדבר ביפה הורה : סלקין לריש ירחא. בפ"ק דמגילה אמרינן סעודת ר"ח סעודת פורים וכו' ופירש שהיו עושין סעודה כשהיו נכנסין לעבר החדש והטור והרוקח פירשו שמלוה לעשות סעודה בר"ח כמו במועד : לא בשיש בדעתו וכו'. כלומר דכיון דראינו כשנכנסו שלא ברכו אחרי הענבים שאוכלין קודם הסעודה ודאי משום דס"ל כריב"ל דכיון דדעתו לאכול פת אחריהם אין טעונין ברכה א"כ יש לנו דלא לאפושי בפלוגתא דלא פליגי רבנן ארבי יהודה אלא בהני פירות דקודם סעודה : סמוך לארץ. כגון זיתים דסמיכן למלת ארץ קדמו למאכל שעורים דהוו שני לארץ לתיבת ארץ הנזכרת תחילה בפסוק דכתיב ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש ומ"מ מאכל חיטין קודם לזיתים כיון דתרווייהו סמיכי וחטה קדימה :

מתני' בירך על היין וכו'. נוהגין היו להביא קודם אכילה כוס יין לשתות ומביאין לפניהם פרפראות להמשיך אכילה כגון פרגיות ודגים וא"כ מביאין השולחן ולאחר גמר סעודה יושבין ושותין ואוכלין ומה הם אוכלים פרפראות כיסני דמעלו לליבא ולתמגיות והוא יין ופרפרת שלאחר המזון ושניהן קודם ברכת מזון כך פרש"י והקשו בתוספות עליו לחיי פרפרת שלפני המזון פרגיות ודגים שברכתן שהכל מאי קמ"ל פשיטא דלא פטר לכך פירשו התוספות והרא"ש דהיינו דבר שברכתו ב"מ מזונות כגון פת הכנומה בקערה דלית ליה תוריתא דנהמא וקמ"ל דאע"ג דמין פת הוא לא פטר את הפת שמברך עליו המוציא וכתבו דכן משמע בבבלי דקאמר דחשיב פרפרת מעין מעשה קדירה ומעשה קדירה היינו מאכל מחיטים כתושים כדמפרש בהם לעיל : **גמ'**. א"ר חסדא לא שנו אלא בירך וכו'. דזה לשתות וזה לשתות אבל יין שבתוך המזון דהוי לשרות אכילה שבמעיו דלא היו רגילין לשתות בתוך המזון אלא מעט לא פטר את היין שלאחר המזון דהוי לשתותו כך מפורש בבבלי וכתבו בתוספות דפשיטא דיין שלפני המזון דחשיב דהוי לשתות פטר את שבתוך המזון דלא חשיב : תמן אמרין. בבבלי וכן לשון הבבלי לא שנו אלא בשבתות וימים טובים או כסעודה שאוכל אדם בשעה שיוצא מן המרחץ שאדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר סעודות חול אפילו שלפני המזון לא פטר את שלאחר המזון ומברך על כוס וכוס ופירש"י לא שנו דיין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון אלא בשבתות וימים טובים דדעתו ליסב אחר המזון ולשתות וכי בריך בריש אדעתא דהכי בריך: על כל כוס וכוס. דהוי כנמלך ומתחיל בשתיה בכל חד וחד : כהדין דשתי קונדיטין. יין בפלפלין ודבש שקורין קלריא"ה ואין דרך לשתות קונדיטין אלא עשיר גדול שבכל ימי החול אליו כשבתות לשאר העם כל סעודתו קובע על היין : בתר בילני. אחר יציאה מן המרחץ. כתב הרא"ש בשם הראב"ד דוקא במקום שאין היין מצוי להם אבל מקום שיין מצוי כגון מקומות הללו אין הפרש בין שבתות לימות החול והא דתנן פטור את היין שלאחר המזון היינו יין ששותים אחר המזון ועדיין לא ברכו ברכת מזון והוא הנקרא יין שלאחר המזון; אבל ברכו ב"מ לא נפטר לא שנא חול לא שנא שבת עכ"ל : פת שבאה בכיסנין. דאינם באה להשביע כלל אלא לקנות סעודה וכתב הרא"ש דכתאנים וענבים חשובים ואי באה בתוך הסעודה מברך לפניה ב"מ מזונות ולא לאחריה אבל רשב"א כתב דבכלל פרפרת דמתני' גם פת הבאה בכיסנין ואם באה בתוך הסעודה אינה טעונה ברכה כלל לא לפניה ולא לאחריה וכדתנן בירך על הפת פטר את הפרפרת וכדנכתו' לקמן בגמ' וכזה עדיפא מתאנים וענבים וטעמא דמלתא משום לפרפרת הויא פת ואלו קבע עליה סעודה או דאכל מיניה כדי שאחרים קובעים עליו סעודה מברך עליה המוציא וג' ברכות והילכך כל שבאה בתוך סעודה טעונה ברכה לפניה משום דלאו למיזן אתיא אלא לקנות סעודה וכדמוכחא מתני' דקתני בירך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון דאלמא פת לא פטר פרפרת שלאחר המזון דאי איתא למה לי פרפרת שלפני המזון למפטריה תפוק לה דאף היא נמי מזון היא ודין הוא שתהא ברכת מזון מה שאין כן בתאנים וענבים עכ"ל רשב"א. וכתב עוד דדין זה דלאחר המזון ליתא השתא דבזמנן הוא דהוו מסלקין טבלא בגמר סעודה הוא דמשכחת לה לבתר סעודה דהיינו לאחר סילוק אבל לדידן

עין משפט נר מצוה

מב
א מיי' פ"ח מה' ברכות הל' יג סמ"ג שם טוש"ע או"ח סי' ריא סעיף ד
מג
ב מיי' פ"ד מה' ברכות הל"ב סמ"ג שם טוש"ע או"ח סימן קעד ס"ד
מד
ג טור או"ח סי' קעו
מה
ד ה מיי' פ"ד מה' ברכות הל"ו סמ"ג שם טוש"ע או"ח סי' קעו ס"א
מו
ו מיי' שם הל"כ סמ"ג שם טוש"ע או"ח סי' קעד
מז
ז ח מיי' וסמ"ג שם

מסורת הש"ס

ברכות מא :
שם מב .
שם ע"ב .
ע' ערוך ערך בילני

שנויי נוסחאות (בוי"מ) כהדין בכי"ל חד אמר בהדין .

עמודי ירושלים

בהדין דשתי קונדיטון כו' כהדין דשתי חמר בתר בילני. ע' מה שפי' בו הרא"פ. אולם בא"ז ה' סעודה (סי' קס"ב) כתב הטעם דעל אלו מברכין שהנ"ב ושם גרם דשתי חמר בלני ולא גרם בתר בלני ע"ש: